

„GÚZSBA KÖTVE TÁNCOLNI” – HELYZETKÉP A HAZAI ÖNKÉNTES ALSZEKTORRÓL AZ ÖNKÉNTES SZEMLE (2021- 2023) TANULMÁNYAI ÉS ESETTANULMÁNYAI ALAPJÁN

BARTAL ANNA MÁRIA¹ – DORNER LÁSZLÓ² –
FÉNYES HAJNALKA³ – NAGY RÉKA⁴ – PERPÉK ÉVA⁵

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2024.1.3-30>

Absztrakt

Az önkéntesség, mint társadalmi jelenség folyamatos változásban van, és a társadalmi, gazdasági változások egyik legérzékenyebb lakmuszpapírja. Az elmúlt négy évben a magyar társadalomnak és gazdaságnak három jelentős kihívással – a COVID-19 járvánnyal, az orosz-ukrán háború hatásaival és egy kezdődő gazdasági válsággal – kellett szembenéznie. E változások és következményeik – társadalmi és gazdasági beágyazottságuk révén – lecsapódtak a magyar civil-nonprofit szektor, illetve az önkéntes alszektor működésében is. Tanulmányunk célja – az Önkéntes Szemle 2021 és 2023 között megjelent tanulmányai és esettanulmányai alapján – az volt, hogy áttekintsük, a különböző válság-jelenségek milyen helyzetben érték a magyar önkéntes alszektort, illetve, hogy milyen válaszokat tudtak adni ezekre az önkénteseket is foglalkoztató civil-nonprofit szervezetek. Másrészt milyen általános és konkrét tanulsággal szolgáló kérdéseket vetettek fel – az önkéntesség gazdasági jelentősége, az epizodikus önkéntesség jelentősége, illetve az online önkéntesség térnyerése terén – e válság-jelenségek. Elemzésünk azt mutatta, hogy a COVID-19 járvány 2020-ban éppen leszálló ágban érte a magyar önkéntes alszektort, és az esettanulmányok szerint, az önkénteseket is foglalkoztató civil-nonprofit szervezeteket a pandémia nagyon egyenlőtlen helyzetben találta meg. A statisztikai adatok szerint 2022-re az önkéntes alszektor szervezetszám, az önkéntesek által ledolgozott munkaórák és az önkéntes munka becsült értéke alapján egy magasabb szintre pattant vissza. Az önkénteseket foglalkoztató szervezetek közül azok kerültek ki „nyertesén” a válsághelyzetből, amelyek reziliens válaszokat tudtak adni a szolgáltatás-váltás, az online átállás, az epizodikus önkéntesek foglalkoztatása terén. Ugyanakkor a magyar önkéntes alszektort belső strukturális, intézményi problémák, forráshiány is feszítik, amelyek a háborús és gazdasági válsággal még inkább felerősödtek. Mindezt tovább színezi, hogy a magyar nonprofit- és önkéntes-kutatások tudományos és közpolitikai reputációja jelentősen visszaesett az

---

¹ Bartal Anna Mária (PhD), szociálpolitikus – szociológus, az Önkéntes Szemle főszerkesztője.

² Dorner László (PhD), pszichológus, az Önkéntes Szemle szerkesztőségének tagja.

³ Fényes Hajnalka (PhD), közgazdász-szociológus, az Önkéntes Szemle szerkesztőségének tagja.

⁴ Nagy Réka, szociológus, az Önkéntes Szemle szerkesztőségének tagja.

⁵ Perpék Éva (PhD), szociológus-közgazdász, az Önkéntes Szemle szerkesztője.

elmúlt tíz évben és ebből következően a pályázati és az egyéb kutatási források megszerezhetősége is számottevően csökkent.

Kulcsszavak: önkéntes alszektor, önkéntesség, válság jelenségek, COVID-19 járvány, epizodikus önkéntesség, online önkéntesség

„Dance in harness” – a snapshot of the Hungarian volunteer sub-sector illustrated in the studies and case studies of the Volunteering Review (2021-2023)

Anna Mária Bartal – László Dorner – Hajnalka Fényes – Réka Nagy – Éva Perpék

Abstract

Volunteering as a social phenomenon is in a constant state of flux, and it is one of the most sensitive litmus papers of social and economic change. During the last four years, Hungarian society and economy had to face three major challenges: the COVID-19 pandemic, the effects of the Russian-Ukrainian war, and an incipient economic crisis. These crises and their consequences - through their social and economic embeddedness - also impacted the Hungarian nonprofit sector and the volunteer sub-sector. Based on the studies and case studies published in the Volunteering Review between 2021 and 2023, the aim of our study was to review the situation of the Hungarian volunteer sub-sector in the face of the various crises and the responses of the civil nonprofit organisations employing volunteers. We also investigated the general and concrete lessons learned from these crises in terms of the economic importance of volunteering, the importance of episodic volunteering, and the rise of online volunteering. Our analysis has shown that the COVID-19 pandemic hit the Hungarian volunteer sub-sector in 2020 as it had already been descending, and case studies show that the civil non-profit organisations employing volunteers found themselves in a disadvantaged position during the pandemic. Statistical data show that by 2022, the volunteer sub-sector had bounced back to a higher level in terms of the number of organisations, the number of hours worked by volunteers, and the estimated value of volunteer work. Among the organisations employing volunteers, the ones that were able to respond in a resilient manner in terms of service change, online migration, and episodic volunteering emerged as 'winners' from the crisis. In addition the Hungarian volunteer sub-sector is strained by internal structural and institutional challenges and a lack of resources, which have been exacerbated by the war and economic crisis. This is further compounded by the fact that the academic and public policy reputation of Hungarian nonprofit and volunteer research has declined significantly over the past decade, and – as a consequence – the availability of funding and other research resources has also been significantly reduced.

Keywords: voluntary sub-sector, volunteering, crisis phenomena, COVID-19 epidemic, episodic volunteering, online volunteering

KIHÍVÁSOKKAL TELI ÉVEK

A hazai önkéntes alszektor⁶ számára az elmúlt négy év minden kétséget kizáróan jelentős külső kihívásokat hozott. A 2020-2021 közötti COVID-19 járvány – a nonprofit statisztikai adatok tanúsága szerint – éppen *leszálló ágba* érte az alszektort, míg a lezárások és a korlátozások kiszolgáltatottan és nagyon egyenlőtlen helyzetben találták meg az önkénteseket (is) foglalkoztató szervezeteket. A járványidőszak ráadásul felszínre hozott számos olyan általános tanulsággal szolgáló kérdést, mint például:

- a civil-nonprofit szervezetek társadalmi beágyazottságát miként erősíti vagy ássa alá egy válsághelyzet (Fekete – Dombi – Oláh 2021),
- meddig és hogyan eredményes az online kommunikáció és kapcsolattartás a tagokkal, az önkéntesekkel, a kliensekkel, illetve,
- melyek az offline (személyes) és online önkéntesség módszertani kérdései (Markos 2021), valamint,
- milyen tényezők befolyásolták a válsághelyzethez alkalmazkodó innovatív megoldások (lásd Tóthné Almássy 2021) létrejöttét, illetve a „szinten tartás” vagy éppen a személyes jelenlétre épülő civil szerveződések (klubok, körök, társaságok) és szolgáltatások veszteségeit (lásd Kapitányné Légrádi – Kőműves 2021).

Ám a pandémia arra is rámutatott, hogy a kormányzat miként vélekedik az önkéntességről, mint társadalmi (és indirekten, mint gazdasági) erőforrásról (lásd Bartal – Fényes – Szalóczy 2021; Bartal – Lukács 2022), valamint, egy válsághelyzetben milyen kooperációk alakultak ki az állami, önkormányzati intézmények és a társadalom formális (civil-nonprofit szervezetek), illetve informális szerveződései (öntevékeny közösségek, csoportok) között (Balázs-Piri et al. 2021). Vélhetően ezek a tapasztalatok is megalapozták azt a napjainkban egyre inkább megfigyelhető jelenséget, hogy egyes – főként a budapesti, ellenzéki – önkormányzatok a korábbiakhoz képest mennyivel tudatosabban vonják be az öntevékeny közösségeket, illetve

---

⁶ Önkéntes alszektor alatt a hazai civil-nonprofit szektor azon szervezeteinek összességét értjük, amelyek saját bevallásuk alapján önkénteseket is foglalkoztatnak, ebből következően a tanulmány csak a formális önkéntességre koncentrált. Ezt a különbségtételt azért tartjuk fontosnak megjegyezni, mert a nemzetközi szakirodalom egyszerre, olykor átfedésben használja – attól függően, hogy a szektor melyik jellegzetességét kívánja kiemelni – a „nonprofit sector”, illetve a „voluntary sector” jelzős szervezeteket, ami az „önkéntesség” tágabb értelmezését jelenti, mint a csak önkénteseket foglalkoztató szervezetek.

alapoznak a kerületi lakosok önkéntességére az önkormányzati programok megvalósításánál (lásd erről bővebben Fenger et al. 2023).

2021-ben a félig feloldott járványügyi korlátozások idején – az Önkéntesek Nemzetközi Évének (2001) huszadik és az Önkéntesség Európai Éve (2011) tizedik évfordulója alkalmából – kerültek megrendezésre az Önkéntesség Magyarországi Éve eseményei. Az Önkéntesség Magyarországi Éve az alszektor extenzív fejlesztését, társadalmi elismerését és elfogadottságát, eredményeinek felmutatását, valamint az önkéntes programok minőségi fejlesztését tűzte ki célul.⁷ A programév szervezése a Miniszterelnökség, a Családokért Felelős Tárcá Nélküli Miniszter Fiatalokért Felelős Helyettes Államtitkársága és tizenegy csatlakozó civil-nonprofit szervezet közreműködésével valósult meg, de kellő források hiányában számottevő eredmények nélkül.

Maga az *Önkéntes Szemle* (és kiadója, az Alapítvány a Magyar Önkéntesség Fejlesztéséért) létrejötte is a COVID-19 járvány idejére esett, hiszen 2021. március 28-án jelent meg az online folyóirat első száma. A folyóirat alapításával – nemzetközi példák alapján – azt a nem-piaci rést kívántuk betölteni (laptársunk, a Civil Szemle mellett), hogy a hazai önkéntes alszektornak is legyen egy olyan, önálló elméleti és gyakorlati-módszertani fóruma, amely teret nyújt az alszektor eredményeinek, fejlődésének, differenciáltságának, szakmai kérdéseinek bemutatására és jövőképeinek felrajzolására. Célunk az volt, hogy a folyóirat működésével egyrészt hozzájáruljon a magyar önkéntesség fejlődéséhez, szakmai színvonalának emeléséhez. Másrészt, a nemzetközi és hazai alapvetések alapján inspirálja a különböző szakterületen dolgozó kutatókat az önkéntesség vizsgálatára, valamint a gyakorlati szakembereket arra, hogy tapasztalataikat, módszertani újításait és jógyakorlataikat megosszák a szakmai és tágabb nagyközönséggel. Az Önkéntes Szemle online folyóirat létjogosultságát jól mutatja, hogy az elmúlt három évben több mint száz szerzővel álltunk kapcsolatban, 12 lapszámot jelentettünk meg – amelyekben 37 elméleti tanulmányt, 28 gyakorlati- és 12 módszertani esettanulmányt, valamint 19 recenziót közöltünk – átlagosan 127 oldal terjedelemben.

Folytatva a hazai önkéntes alszektor működését befolyásoló külső körülmények számbavételét, a 2022. év két meghatározó fejleményét emelnénk ki. Először is, az év elején

---

⁷ Önkéntesség Magyarországi Éve (2021) – Vedd ki részed! http://kot.emmi.gov.hu/kezdje-itt/-/asset_publisher/X3nVIVWAUbeG/content/onkentesseg-magyarorszagi-eve-2021---vedd-ki-a-reszed-

kitört orosz-ukrán háborút és az annak következményeképpen fellépő háborús válságot szükséges megemlíteni. A Magyarországra ideiglenesen vagy tartósan érkező menekültek megsegítésére, ellátására létrejött öntevékeny, félig formalizálódó szerveződések, és a különböző civil-nonprofit, illetve humanitárius szervezetek hozzávetőlegesen 560 ezer főt⁸ – spontán, epizodikus, és/vagy rendszeres önkéntest – mozgattak meg. A vonatkozó kutatási eredmények egyrészt rámutattak „a magyarországi civil szolidaritás kivételes lendületére, mozgósító erejére a szomszédunkban zajló nyílt háború kontextusában. Másrészt (...) a civil szolidaritás határait és sérülékenységeire is: a személyes erőforrások jelentette korlátokra (például a rendszeresség hiányára), a terhek elosztásának egyenlőtlenségeire.” (Zakariás et al. 2023:5). Az *Önkéntes Szemle* két tanulmányt publikált e témakörben. Pally Katalin, Markos Valéria és Fényes Hajnalka (2022) a kárpátaljai fiatalok háború alatti önkéntes tevékenységét elemezték és mutatták be, míg Bartal Anna Mária (2022b) a humanitárius segítségnyújtás módszertanát ismertette a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet által támogatott ukrán menekültek körében végzett vizsgálata alapján.

Mindemellett kritikusan meg kell állapítani, hogy a politikailag terhelt közhangulatban nem alakult ki az a társadalmi, szakmai, illetve a civil-nonprofit-, valamint a segélyszervezetek közötti párbeszéd és együttműködés – arról a humanitárius szakirodalomban jól feltárt és elemzett tényről –, hogy katasztrófa- és válsághelyzetekben meddig terjednek és mit jelentenek a spontán önkéntesek,⁹ a civil-nonprofit szervezetek, továbbá a humanitárius sztemderdekot követő segélyszervezetek¹⁰ által szervezett epizodikus és rendszeres önkéntesek beavatkozási- és kompetencia határai. Továbbá, miként lehet fenntartani és becsatornázni a spontán és epizodikus önkéntesek „lelkességét” és erőforrásait a rendszeres, önkéntes munkavégzésbe. A hazai „humanitárius-piac” kormányzattal kooperáló (segélyszervezetek) és „független” (civil-nonprofit szervezetek) szereplői közötti verseny (lásd Bartal 2013) – a forrásokért, a társadalmi és szakmai reputációért és befolyásért, illetve a menekült-válság tematizálásáért – ismét felszínre hozta azt a dilemmát, hogy az önkéntesség

---

⁸ Forrás: Zakariás Ildikó és szerzőtársai tanulmányának adatai alapján történő számítás (Zakariás et al. 2023).

⁹ E téma kapcsán ajánljuk az *Önkéntes Szemle* podcastjét, a *Harminc perc az önkéntességről* 2022. március 9-i, „Önkéntesek a menekültek megsegítésében” címet viselő adását.

Link: <https://open.spotify.com/episode/6bpESsRCci6SM6zIKqUiFy>

¹⁰ Szintén a *Harminc perc az önkéntességről*-műsorfolyamból a 2022. április 27-i adás „Humanitárius önkéntesség háború idején” címmel. Link: <https://open.spotify.com/episode/0Vc5HXyAkVH51jw1WDrZlD>

A 2022. április 6-i adás, amely a „Karitás önkéntesek a magyar-ukrán határon” címet viseli, is ide kapcsolódik. Link: <https://open.spotify.com/episode/6GXHkCeMsWw8EAfInYf1D>

mennyiben, hogyan és meddig (lehet) eszköze a politikai aktivizmusnak (Kende et al. 2017). Joggal tehető fel az a kérdés, elméleti és önkéntesmenedzsmenti szempontból is, hogy az állampolgári részvétel két formája – a civil-politikai aktivizmus és az önkéntesség – közötti határ hol húzható meg, hiszen az aktivizmus szükségessé tesz önkéntes jellegű megnyilvánulásokat is.

Másodszor pedig a 2022. év eseményeiből kiemelésre kívánkozik, hogy az országgyűlési választások után az új kormányzati struktúrában – az önkéntességgel addig foglalkozó – Fiatalokért Felelős Helyettes Államtitkárság a Kulturális és Innovációs Minisztériumhoz került. Az újonnan felállt helyettes államtitkárság két – a fiatalokért és a tehetségekért felelős – főosztállyal működik, és ebben az igazgatási struktúrában nehéz megtalálni az önkéntesség nevesített helyét.¹¹ Ugyanakkor örömteli, hogy a helyettes államtitkárság megtartotta a Pro Voluntarius díjat, amelyet 2023-ban szerkesztőbizottságunk új elnöke nyert el.¹²

Több jel utal azonban arra, hogy az előző négy évhez képest az alkalmasint „kedvelt” gyerekből „mostoha” gyerekké lett a hazai önkéntesség ügye. A 2018-ban létrehozott Család, Esélyteremtő és Önkéntes Házak ugyanis működési támogatás hiányában 2022 decemberében szépen, csendben eltűntek a civil-nonprofit intézményhálózatból. Így jelenleg nincs az önkénteseket foglalkoztató szervezeteknek, a potenciális önkénteseknek, olyan információs, tanácsadó intézménye, ahová fordulhatnának. Mindezzel együtt – ahogy már korábban leírtuk (Bartal 2021) –, logikátlan és elhibázott döntés volt az önkéntességet leválasztani a civil-nonprofit szervezetek működését támogató Civil Közösségi és Szolgáltató Központok hálózatáról, mivel az önkéntesség immanens feltétele a civil szervezetek működésének. Ugyanakkor remény sincs arra, hogy ez a helyzet rendeződjön, mivel ehhez kormányzati-igazgatási státútumokat kellene módosítani.

A kormány, illetve a betervezésért felelős Fiatalokért Felelős Helyettes Államtitkárság 2020 óta „mulasztásos jogsértésben” van, mivel az első Nemzeti Önkéntes Stratégia attól az évtől hatályát veszítette. A beharangozott második stratégiáról azóta is csak annyit tudni, hogy készült egy hosszú távú tervezet a 2021-2030 közötti időszakra, ami az elmúlt három évben teljesen elavulttá porosodott egy hivatali asztalfiókban. A felszínen az látszik, hogy az

---

¹¹ Olyannyira nehéz, hogy a minisztérium háttérintézménye, a Petőfi Kulturális Ügynökség a hozzá tartozó tudományos folyóiratok pályázatán az *Önkéntes Szemle* támogatási kérelmét elutasította, „nem megfelelő” indoklással, noha a folyóiratot kiadó alapítvány is a kulturális civil szervezetek közé van besorolva.

¹² <https://tf.hu/hirek/hirek/15339-pro-voluntarius-dijat-kapott-perenyi-szilvia>

önkénteseket is foglalkoztató civil-nonprofit szervezetek „köszönik szépen, jól elvannak” stratégia nélkül is, hiszen egyetlen civil érdekképviselői tömörülés sem kezdett kampányba a második Nemzeti Önkéntes Stratégiáért, annak szakmai és társadalmi vitájáért. Kutatóként és elemzőként ezt többek között azért is tartjuk nagy veszteségnek, mert az első – már hatályát veszített – stratégia előírta a hazai önkéntesség ötévenkénti felmérését, és ez 2018 után éppen a múlt évben vált volna aktuálissá. Világosan kell látni, hogy egy ilyen felmérés eredményei olyan információkkal szolgálnak a magyar népesség formális és informális önkéntességben való részvételéről (annak mértékéről, tevékenységbeli jellemzőiről, az önkéntesek szociodemográfiai helyzetéről stb.), amelyek egyrészt a korábbi felvételek (Batta 2013; Gyorgyovich et al. 2020) tükrében jelzik a fejlődési tendenciákat, másrészt amelyekre az önkéntes alszektor jövőbeni fejlesztési irányait alapozni lehet. Jelzésértékűnek tűnik, hogy a COVID-19 járvány alatt elvégzett Magyar Ifjúság Kutatás 2020 felmérés szerint a 15-29 éves magyar fiatalok alig 8 százaléka vallotta azt, hogy az előző évben végzett önkéntes tevékenységet (Gyorgyovich 2023). Ez az adat minden eddig mértnél, sőt a határon túli fiatalok körében (lásd Morauszki – Bartal 2023; Bartal – Fényes 2023) regisztráltaknál is számottevően alacsonyabb volt.

Végezetül, a 2023-as év egy kezdődő gazdasági válsaggal újabb kihívásokat hozott a magyar társadalom, gazdaság és ezzel együtt a civil-nonprofit szektor számára is. A 2008-as pénzügyi válság közvetlen és hosszú távú hatásait elemző különböző nemzetközi tanulmányok (példaként csak néhányat említve: Bridgeland – McNaught 2009; Salamon – Spence 2009; Ellis 2008; Lim – Laurence 2015; Clark 2015; Pennerstorfer et al. 2020) egyrészt arra hívták fel a figyelmet, hogy a válság idején a nonprofit szervezetek szolgáltatásai iránt ugrásszerűen megemelkedett a kereslet, míg maguk a szervezetek jelentős finanszírozási megszorításokat és a magán-, illetve a vállalati adományok, támogatások csökkenését szenvedték el. Másrészt a válság hatására – részben a fizetett munkaerő pótlására is – a nonprofit szervezeteknek az önkéntesek munkája iránti igénye megnőtt, noha nehéz időkben az emberek közül kevesebben és kevésbé „engedhetik meg maguknak”, hogy önkéntesek legyenek. Az Egyesült Királyságban végzett vizsgálat (Lim – Laurence 2015) azt mutatta ki, hogy inkább az informális, mint a formális önkéntesek száma csökkent, és a gazdaságilag hátrányos helyzetű régiókban, valamint közösségekben volt erőteljesebb az önkéntesség visszaszorulása.

Mindezen kutatási eredményekből (is) kiindulva rendezte meg az *Önkéntes Szemle* a Milton Friedman Egyetemmel együttműködve 2023. április 18-án a „Kihívások és lehetőségek – a

hazai önkéntes szektor helyzete a COVID-19 járvány után és egy gazdasági válság elején” című konferenciáját. Az egyik szekció¹³ a gazdasági válság hatásaival foglalkozott, azt a kérdést járva körül, hogy a szolgáltatást nyújtó szervezetek a válság okozta harapófogó helyzetet – a forráscsökkenést és a növekvő önkéntes-igényt – milyen önkéntesmenedzsmenti megoldásokkal tudják feloldani. Noha 2023 áprilisában még a válság elején voltunk, de a meghívott szervezetek jól reprezentálták azt a széles kontinuumot – a megszűnéstől, a stagnáláson át a növekedésig –, ami jellemzi az önkéntes alszektor megküzdési stratégiáit a konkrét helyzetben és általában is.

Az *Önkéntes Szemle* szerkesztősége fontos küldetésének tartja, hogy – a nonprofit statisztikai felvételekre alapozva – folyamatosan közöljön adatokat és elemzéseket (lásd Váradi 2021; Sebestény 2021; Laki et al. 2023) a hazai önkéntes alszektor helyzetéről. Sebestény István 2021-ben megjelent elemzését felhasználva, tanulmányunkban először bemutatjuk, hogy makroszinten – különböző mutatók mentén – mi jellemezte a hazai önkéntes alszektor helyzetét tíz évre visszamenőleg, de különösen 2020 és 2022 között. A következő részben a hazai önkéntesség-kutatás helyzete alapján arra a kérdésre próbálunk választ találni, hogy „mi végre is vannak az önkéntes-kutatások”. Ezt követően, a nemzetközi tendenciákhoz kapcsolódva, a magyar önkéntesség három olyan kérdését – a gazdasági „hasznát”, epizodikus megnyilvánulását, és online formáját – vesszük számba, amelyek véleményünk szerint kiemelt figyelmet kell, hogy kapjanak az önkéntességről való gondolkodásban. Úgy látjuk, hogy a hazai önkéntesség mennyiségi és minőségi fejlesztése mellett ez az a három olyan jelenség, amire egy következő Nemzeti Önkéntes Stratégiának is választ és iránymutatást kell adnia. Összefoglalónk negyedik részében az *Önkéntes Szemlé*ben megjelentetett gyakorlati és módszertani esettanulmányok alapján a hazai önkéntes-koordináció megvalósulási formáival és ennek kapcsán az önkéntes-koordinátorok szerepével, feladataival foglalkozunk.

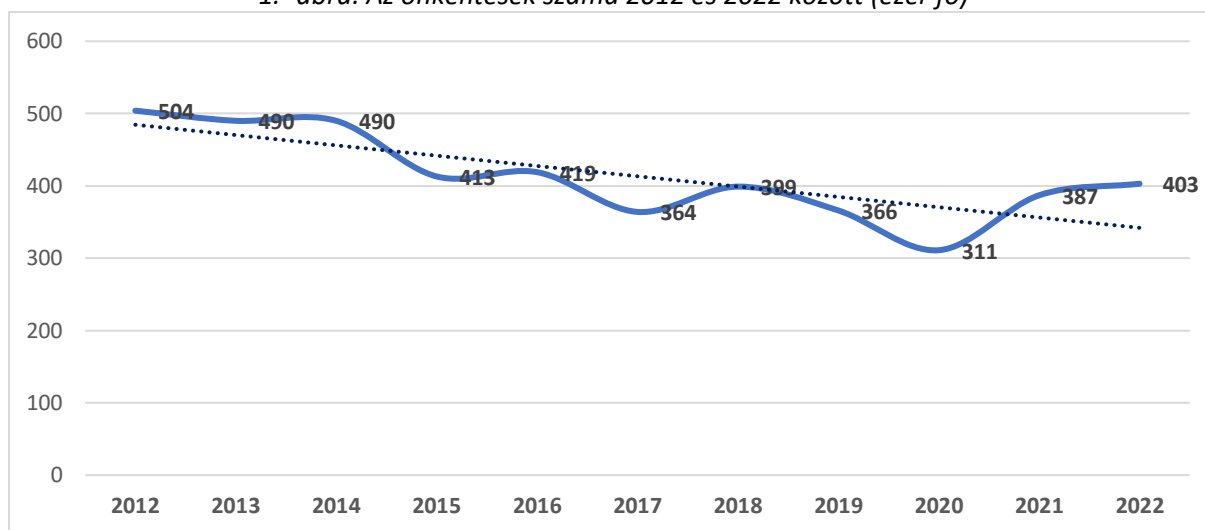
¹³ Lesz-e elég önkéntes? – a gazdasági válság hatása az önkénteseket foglalkoztató szervezetekre és az önkéntességre: kihívások és megoldások. <https://www.onkentesszemle.hu/l/onkentesszemle-konferencia-2023-04-19-eloadasai/>

A MAGYAR ÖNKÉNTESÉG NÉHÁNY MUTATÓJA A 2012 ÉS 2022 KÖZÖTTI NONPROFIT STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN

A 2012 és 2022 közötti időszakban az önkénteseket foglalkoztató civil-nonprofit szervezetek körében az átlagos önkéntesszám 413 ezer fő volt. A bevezetőben azt írtuk, hogy a pandémia éppen leszálló ágban érte a hazai önkéntes alszektort. Ahogy a 1. ábrán is látható – a civil-nonprofit szervezetek önbevallásán alapuló adatok szerint¹⁴ – ez az önkéntesszám-csökkenés 2020-ban, a lezárások évében ért el egy mélypontot, amikor is a szervezetek összesen 311 ezer önkéntesről számoltak be. Ugyanakkor a következő két év adatait vizsgálva – 2020-hoz képest – már 1,24 százalékos (2021-ben), illetve 1,29 százalékos (2022) növekedés mutatható ki. Mindez azt jelzi, hogy 2021-ben és 2022-ben az összes önkéntes száma a korábbinál egy magasabb szintre pattant vissza. Számos esettanulmány (Perényi – Kalencsik 2021; Nagy 2021; Monostori 2023; Tóth 2023) alapján is arra következtethetünk, hogy ebben az időszakban a keresleti (civil-nonprofit szervezetek) és a kínálati oldal (a potenciális és a korábbi önkéntesek) egymást generálták az önkéntes munkavégzésre.

1. ábra. Az önkéntesek száma 2012 és 2022 között (ezer fő)

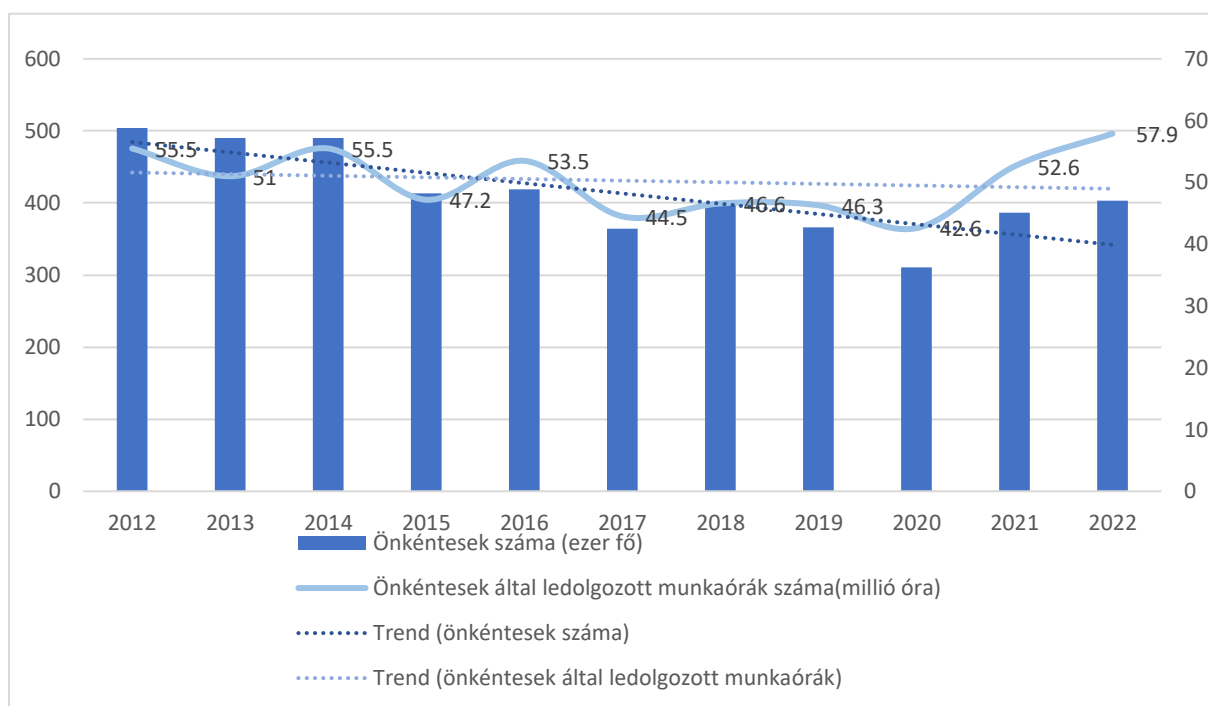

Forrás: Sebestény 2021:48; A nonprofit szektor főbb adatai szervezettípus és a Nonprofit Szervezetek Nemzetközi Osztályozási Rendszere (ICNPO) tevékenységi főcsoportok és csoportok szerint (https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0069.html). Központi Statisztikai Hivatal.

¹⁴ Meg kell jegyezni, hogy emiatt az önkéntesszám adatokat mindig némi távolságtartással kell kezelni, illetve ezért is nehéz trendet felrajzolni ezen adatok alapján.

Az önkéntesek száma és az önkéntesek által teljesített munkaórák közötti összefüggést vizsgálva, a 2012 és 2022 közötti időszakot három különböző helyzettel lehet leírni (2. ábra). Egyfelől 2012 és 2014 között a nagyszámú (504-490 ezer közötti) önkéntes, bár abszolút értékben magas (55,5-51 millió), de az önkéntesek számarányához képest kevesebb munkaórát teljesített. 2015 és 2019 között csökkent az önkéntesek száma (419-364 ezer fő között ingadozott), de bizonyos években (2016-ban és 2019-ben) a kevesebb önkéntes többet dolgozott, mint más időszakokban. Ez a jelenség a pandémia első évében vált egyértelműen láthatóvá: a 311 ezer önkéntes 42,6 millió munkaórát teljesített. 2021-ben és 2022-ben nem csak az önkéntesek száma nőtt meg, hanem a ledolgozott munkaóráké is. 2021-ben (az előző évihez képest) szinte azonos arányú (1,23-szoros) volt az önkéntesszám és az önkéntesek által ledolgozott munkaórák száma, míg 2022-ben az önkéntesszám növekedése volt valamivel nagyobb arányú (1,29-szeres), mint a munkaóráké (1,1-szeres).

2. ábra. Az önkéntesek száma (ezer fő, bal oldali tengely) és az általuk ledolgozott munkaórák száma (millió óra, jobb oldali tengely) 2012 és 2022 között

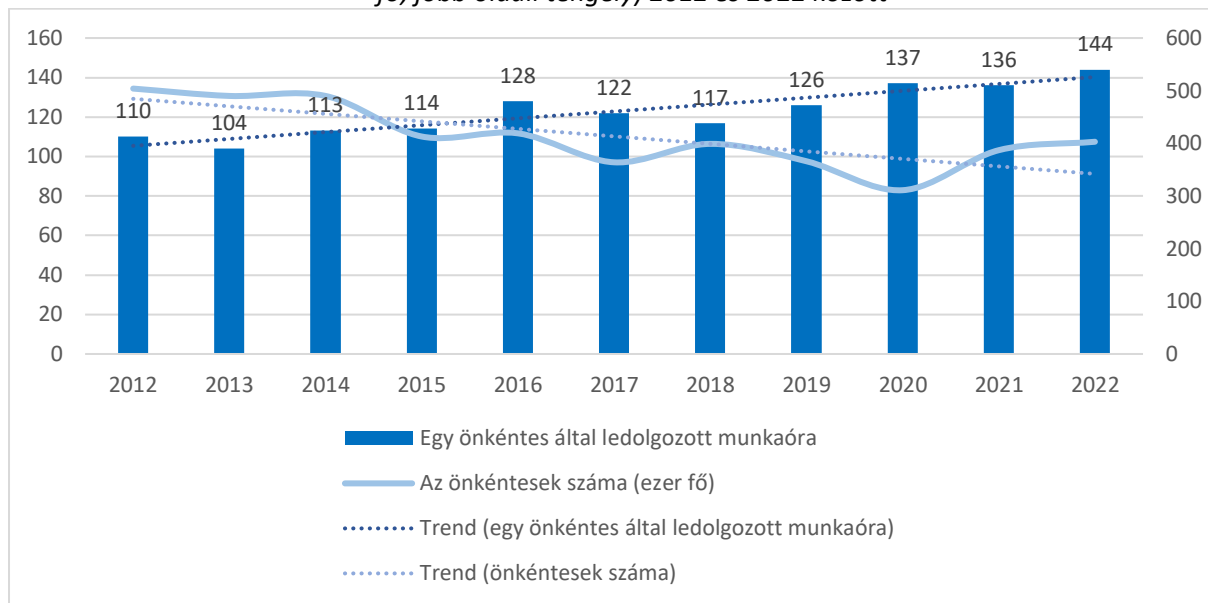

Forrás: Sebestény 2021:48; A nonprofit szektor főbb adatai szervezettípus és a Nonprofit Szervezetek Nemzetközi Osztályozási Rendszere (ICNPO) tevékenységi főcsoportok és csoportok szerint (https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0069.html). Központi Statisztikai Hivatal.

Amennyiben az egy önkéntes által ledolgozott munkaórát az önkéntesek számával vetjük össze (3. ábra), akkor az látható, hogy az egy önkéntes által teljesített munkaórák tekintetében kiegyensúlyozottabb trend tapasztalható, mint az önkéntesszám esetében. A 3. ábra jól

mutatja, hogy 2015-ben egy trendváltás történt a két mutató összefüggésében: amilyen ütemben csökken a civil-nonprofit szervezetek által foglalkoztatott önkéntesek száma, olyan ütemben nő az egy önkéntesre jutó munkaórák száma. A 2012 és 2022 közötti időszakot áttekintve szembetűnő, hogy az egy önkéntesre jutó munkaórák a pandémiát követően érik el a legmagasabb értéket.

3. ábra. Az egy önkéntesre jutó munkaórák száma (bal oldali tengely) és az önkéntesek száma (ezer fő, jobb oldali tengely) 2012 és 2022 között

Forrás: Sebestény 2021:48; A nonprofit szektor főbb adatai szervezettípus és a Nonprofit Szervezetek Nemzetközi Osztályozási Rendszere (ICNPO) tevékenységi főcsoportok és csoportok szerint (https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0069.html). Központi Statisztikai Hivatal.

Az önkéntes alszektorra vonatkozó legfontosabb mutató az *önkéntes munka számított értéke*.¹⁵ Ez a másik – az egy önkéntesre jutó munkaórák száma – mutatóval együtt töretlen növekedést jelez 2012 és 2022 között (4. ábra). Ahogy az alábbi ábrán is látható, 2021-ben és 2022-ben az önkéntes munkaértéke a tíz éves trendet jóval meghaladóan nőtt.

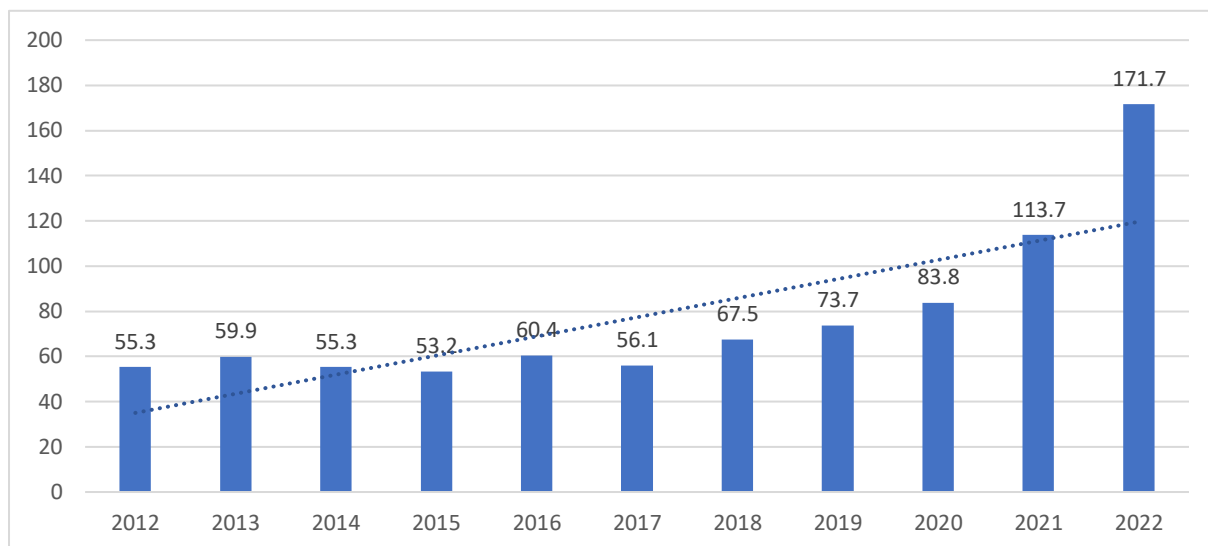
2022-ben a civil-nonprofit szervezetek számára végzett *önkéntes munka (számított) értéke* elérte a 171700 millió forintot. Ennek nagyságát a következő számadattal tudjuk például érzékeltetni: a 2022. évi költségvetésben¹⁶ a társadalmi szervezetek támogatására a kormányzat 11779 millió forintot irányzott elő, amit a 2022. évi önkéntes munka számított értéke 14,5-szeresen haladott meg. Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy az önkéntes munka

¹⁵ A szektorban mért átlagos órabér és az adatközlők által megadott (becsült) munkaórák összeszorozása alapján számított érték. Lásd bővebben Sebestény 2021:41.

¹⁶ <https://www.parlament.hu/irom42/00152/adatok/fejezetek/00merleg.pdf>

gazdasági jelentőségének elismerése messze elmarad attól a nagyságrendtől, amit évről évre előállít ez az alszektor.

4. ábra. Az önkéntes munka becsült értéke (milliárd forint) 2012 és 2022 között

Forrás: Sebestény 2021:49; A nonprofit szektor főbb adatai szervezettípus és a Nonprofit Szervezetek Nemzetközi Osztályozási Rendszere (ICNPO) tevékenységi főcsoportok és csoportok szerint (https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0069.html). Központi Statisztikai Hivatal.

Az önkéntes munka gazdasági jelentőségének elismerését nehezíti, hogy az önkéntes munka által előállított érték monetárisan nem jelenik meg bevételként sem a civil-nonprofit szervezeteknél, sem pedig a költségvetésben. Az önkéntes munka számított értéke azt jelenti, hogy az önkéntesek ennyit „spóroltak” a civil-nonprofit szervezetek, valamely társadalmi csoport, vagy pedig intézmény számára, ha elvégzett munkaóráikért piaci árat kellett volna fizetni. A statisztikai felmérések továbbá azt mutatják, hogy a háztartásokat segítő nonprofit szervezetek hozzájárulása a GDP-hez egy százalék körül mozogott az elmúlt öt évben (Váradi 2021).

MI VÉGRE IS VANNAK AZ ÖNKÉNTESÉG-KUTATÁSOK? – HELYZETKÉP

Az önkéntesség, mint kutatási téma, az elmúlt fél évszázadban olyan interdiszciplináris megközelítésű tudományos eredményeket halmozott fel a nemzetközi tudományos szcénában, amelyekből következően egy nagyon széles elméleti alapokon nyugvó (ittthon még kevésbé értékelt) tudományterületté vált (Hustinx et al. 2010). Hiszen egy olyan jelenséggel állunk szemben, amelynek relevanciája a pszichológiától, a szociológiától kezdve, a közgazdaságtanon, a politológián, a menedzsment-, marketing tudományokon át a

sporttudományokig stb. terjed. Az egymással versengő, kaleidoszkóp-elméletek azt kínálják fel, hogy ezt a bizonyos, nagyon változékony és reaktív társadalmi-gazdasági jelenséget, amit önkéntességnek hívunk, több szempontból is értelmezzük. A témában folyó, különböző megközelítésű nemzetközi kutatások és eredményeik – véleményünk szerint – jól bizonyítják, hogy az állami és piaci működésen és logikán kívül álló szerveződések (civil-nonprofit szervezetek) és tevékenységek (mint az önkéntesség, ami történhet szervezeti keretek között és azon kívül is) miként járulnak hozzá a társadalmi integrációhoz, a közösségek, egyének jóllétéhez, és, nem utolsósorban, hogy milyen (eseténként innovatív) megoldásokat kínálnak a nagy rendszerek (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, környezetvédelem, kultúra stb.) hiányosságainak kiegészítésében, korrigálásában vagy netán helyettesítésében.

Sajnálatos módon, a hazai tudományos szcénában a 2010-ig virágzó nonprofit- és az önkéntes-kutatások leáldozóban vannak, mert más kurrensebb és támogatottabb témák kiszorították őket a „trendi” kutatási orientációk közül. Ugyanakkor a hazai civil-nonprofit szektor és az önkéntesség éppen most ért el abba az „érett korba”, hogy interdiszciplináris megközelítésű kutatásokkal elméletileg is magyarázható legyen fejlődésük, a társadalomban, a gazdaságban betöltött szerepük és jövőbeni kilátásaik. Mindezt pedig nem öncélúan csak a kutatási eredményekért tartjuk fontosnak, hanem azért is, mert élünk azzal az illúzióval, hogy ezek hozzájárulhatnak az érintettek informálásához, valamint a társadalmi és gazdaságpolitikai szemléletformáláshoz is.

A 2000-es évekhez képest a jelenlegi hazai felsőoktatási kínálatban gyakorlatilag elszorvadt a nonprofit közgazdaságtani és szociológiai szakirányú képzés,¹⁷ nincsenek curriculumok, és ebből következően egyre gyérebb a hallgatói, a doktorandusz és a kutatói utánpótlás a tudományterületen. Ennek hátterében részben a téma tudományos és közpolitikai reputációjának hiánya áll, részben pedig a pályázati és egyéb kutatási források megszerezhetőségének nehézsége és hiánya is.¹⁸ Ez utóbbit jól illusztrálja, hogy a Nemzeti Együttműködési Alapnak sincsenek elkülönített forrásai a hazai civil-nonprofit szektor és az önkéntes alszektor kutatására, eredményeinek bemutatására, fejlesztési irányainak

---

¹⁷ Véleményünk szerint az ELTE Közösségi és civil tanulmányok szak ezt a hiányt nem pótolhatja, hiszen a közösségfejlesztés nem egyenlő az önkéntességgel, maximum egymás tevékenységének részelemei lehetnek, illetve az interdiszciplinárisabb jellegű nonprofit tanulmányok szélesebb elméleti alapokon nyugodnak.

¹⁸ Erre volt kiváló lehetőség a 2008-ig például a Magyar Zoltán Felsőoktatási Közalapítvány – Civil társadalomért Alapítvány „Humán erőforrás fejlesztése a civil szektorban” oktatói-kutatói, illetve doktorandusz és hallgatói ösztöndíja (<http://www.nefmi.gov.hu/felsooktatás/archivum/human-eroforras-090803-6>).

feltárására. Megállapítható az is, hogy még mindig szilárdan áll az az üvegfal, ami akadályozza annak, hogy legalább a civil-nonprofit szektor forrásai tekintetében „elit” szervezetei – a társadalom, a gazdaság, az igazgatás szereplői számára is hasznosítható – nonprofit és önkéntes-kutatások megrendelői, felhasználói és terjesztői legyenek.

A HAZAI ÖNKÉNTESÉG FŐBB KÉRDÉSEI ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI MEGKÖZELÍTÉSBE

Az önkéntesség, mint társadalmi jelenség folyamatos változásban van, és a társadalmi, gazdasági változások egyik legérzékenyebb lakmuszpapírja. Ezért mindig új kérdések merülnek fel társadalmi, gazdasági szerepével, jelentőségével és gyakorlati megvalósulásával kapcsolatban. Az alábbiakban a hazai önkéntesség három olyan kérdését – gazdasági „hasznát”, epizodikus megnyilvánulását és online formáját – elemezzük, amelyek véleményünk szerint a gazdasági változások következtében direkter figyelmet kell, hogy kapjanak az önkéntességről való gondolkodásban és egy következő Nemzeti Önkéntes Stratégia főbb fejlesztési irányainak meghatározásakor is.

Az önkéntesség gazdasági haszna, avagy mennyit ér és mibe kerül az önkéntesség?

Az önkéntes, civil-nonprofit szervezetek tevékenységével foglalkozó közgazdaságtani- és társadalomtudományi elméleteknek (Weisbrod 1975; Hansmann 1987; Salamon – Anheier 1995) már a kezdetektől az egyik központi témája volt annak elemzése és bizonyítása, hogy mi az önkéntesség haszna, értéke – azaz outputja – (nemzet)gazdasági, társadalmi szempontból (Bartal – Perpék – Nagy 2021:59). Az összehasonlító nemzetközi nonprofit kutatások és statisztikai adatgyűjtések eredményeképpen az önkéntesség (nemzet)gazdasági outputját az önkéntesek által ledolgozott munkaórákban és annak számított értékében fejezik ki, ahogy azt – a magyar önkéntességre vonatkozóan – a 4. ábrában már bemutattuk. Az önkéntesség társadalmi jelentőségének bizonyítása viszonylag jól kidolgozott témának számít a hazai szakirodalomban (Czike – Kuti 2005; Fényes – Kiss 2011; Perpék 2011). Ugyanakkor (nemzet)gazdasági hasznáról, szektorális jelentőségéről – még becsült adatok szintjén is – alig láttak napvilágot részletesebb elemzések. Ebből (is) következően teljesen hiányzik a társadalom- és gazdaságpolitikai közbeszédből ennek a gazdasági haszonnak az értékelése, tudatosítása és kommunikációja. Márpedig mindezek ismerete nélkül nagyon nehéz a

döntéshozók, a különböző érdekeltek figyelmét felhívni arra, hogy az önkéntesek által ledolgozott munkaórák nem „ingyen munkák”, hanem komoly gazdasági hasznot, megtakarítást jelentenek a nemzetgazdaságnak. Ezért tűztük ki célul, hogy az Önkéntes Szemlében megjelenő esettanulmányok szerzőit arra kérjük, hogy ne csak munkaórában, hanem monetáris értékben is fejezzék ki, hogy önkénteseik milyen teljesítményt hoztak létre, milyen pénzben is kifejezhető „hasznot hajtottak” szűkebb-tágabb közösségük, klienseik számára.

A nonprofit-kutatások azt is feltárták, hogy gazdasági válságok idején megnő a kereslet a nonprofit szervezetek olcsóbb szolgáltatásai iránt. Ezeket az „olcsóbb” szolgáltatásokat a szervezetek azzal tudják elérni, hogy nem kifejezetten fizetett munkaerőre, hanem önkéntesekre alapozzák működésüket. A 2000-es évektől kezdődően számos tanulmány (Gaskin 1999; 2000; 2004; Handy – Mook 2011; Manetti et al. 2014) feszegette azt a kérdést, hogy az önkéntességnek nemcsak outputja, hanem inputja is van, azaz a magas szintű önkéntes programoknak „ára” is van. Ez a költség jelentkezhet egyrészt a fogadó szervezetnél, mivel az önkéntesek betanítása, képzése – az a folyamat, amíg az önkéntes jelentkezőből valóban önkéntes válik –, valamint foglalkoztatása jóval több erőforrás-befektetést igényel a szervezetek részéről, mint ahogy az a korábbi évtizedekben jellemző volt. Másrészt az önkéntes is hozzá tesz ehhez az inputhoz a saját költségeivel (például úti-, parkolási költség, munkaruha, szállás stb.), amelyeket önzetlenül áldoz fel azért, hogy önkéntességét teljesíteni tudja, és aminek megtérítése gyakran fel sem merül.

Néhány hazai, önkénteseket is foglalkoztató civil-nonprofit szervezet körében végzett pilot-kutatás (Bartal – Perpék – Nagy 2021:70-71) alábbi, – általános tanulságokkal szolgáló – eredményei érdemelnek figyelmet:¹⁹

- Nagyon kevés szervezet tud számszerűsíthető adatokkal szolgálni arról, hogy mi a költsége annak, hogy egy jelentkezőből ténylegesen önkéntes válhasson, mivel gazdálkodásukban a szervezeti, működési költségek és a programköltségek összeolvadnak.
- Az önkéntessé válás költségei különösen hangsúlyosan merülnek fel az olyan – oktatási, szociális, egészségügyi, környezet-, természet-, közrendvédelmi és katasztrófaelhárítási –

---

¹⁹ Fontos még e témában a „Kihívások és lehetőségek – a hazai önkéntes szektor helyzete a COVID-19 járvány után és egy gazdasági válság elején” című konferencia „Ingyen munkaerő-e az önkéntes?” c. kerekasztalbeszélgetésének anyagát, <https://www.onkentesszemle.hu/30-perc-az-onkentessegrol-podcastok/>.

tevékenységi területeken, ahol elengedhetetlen felkészítés, képzés előzi meg az önkéntes munkavégzését.

- A közép- és rövid távú önkéntes programok munkaidő-ráfordítási adatai arról tanúskodtak, hogy az adott program jellege határozta meg azt, hogy melyik költségelemre (humánerőforrás,²⁰ szolgáltatás,²¹ önkéntes juttatások,²² materiális költségek²³) fordítottak több munkaidőt, illetve forrást a szervezetek.
- A forráshiányos szervezetek az önkéntesek munkájával pótolták azokat a szervezeti, működési és az önkéntes kiválasztáshoz, felkészítéséhez kapcsolódó humánerőforrás-szükségleteket, amelyeket nem tudtak fizetett formában megvásárolni. A közepes bevételűek a fizetett és önkéntes munkaórák kombinációjával éltek, míg a biztosabb program költségvetésű szervezetek inkább fizetett munkaórákkal számolták el humánerőforrás-költségeiket.
- A vizsgált önkéntes programoknak voltak olyan rejtett, főként materiális költségei, amelyek egyrészt szervezeti kiadásokként jelentek meg. Másrészt azokat az „ingyen” juttatásokat (például terembérlés, kötelező szűrés stb.), amelyeket kvázi adományként kaptak nem „árasták” be, mint a programmegvalósítás költségét.

Mitől és miért vált fontossá az epizodikus önkéntesség?

Az elmúlt két évtizedben a folyamatban lévő és egyre erősödő társadalmi és gazdasági változások – mint például az individualizáció, a szekularizáció, a digitalizáció és az atípusos foglalkoztatás – hatására az önkéntesség is új értelmezést kapott. Ez az újraértelmezés három jelenségben mutatkozott meg. Egyrészt az önkéntesség egyre heterogénebb és mindinkább specializált készségeket, tudásokat és menedzsmenti eszközöket megkövetelő tevékenységgé vált. Másrészt a tevékenység arculatát és ebből következően integratív szerepét mindinkább az önkéntesség „reflexív stílusa” határozza meg. Harmadrészt pedig a klasszikus, hosszú távú és rendszeres önkéntesség mellett jellemzővé vált az úgynevezett epizodikus önkéntesség²⁴

²⁰ A humánerőforrás-költségek a következők: toborzás, kiválasztás, koordináció, mentorálás, képzés, találkozók, szupervízió.

²¹ Szolgáltatási költségek: kommunikáció és egyéb vásárolt szolgáltatások.

²² Önkéntes juttatások: útiköltség, egyenruha, munka- és segédeszközök, szállás, étkezés, jutalom és elismerés költségei.

²³ A toborzás, kiválasztás és foglalkoztatás anyagi költségei.

²⁴ Az önkéntesség gyakorisága alapján megkülönböztetjük a rendszeres és epizodikus munkavégzést. Az önkéntesség egy kontinuumon mozog, amelynek egyik végpontján, Ram Cnaan és szerzőtársai (2022) szerint, a

(Bartal 2022a:58). Fontos megjegyezni, hogy az önkéntesség gyakoriságának ez az epizodikus formája mindig is létezett, de tendenciózus növekedése egy olyan társadalmat tükröz, amelyben az önkéntesség – mint „önmagunk” kiterjesztése, és mint a kiteljesedés és elégedettség elvárt forrása – egy új korszak leképeződése (Cnaan et al. 2022).

Sokaknak azok közül, akik ebben az „új korszakban” önkéntességet vállalnak, olyan időbeli korlátokkal kell szembenéznük, amelyek akadályozzák a hagyományos (rendszeres) formákban való részvételüket. Ezért Ram Cnaan és munkatársai (2022) szocio-ökonómiai megközelítésű magyarázatukban azzal a feltételezéssel éltek, hogy az epizodikus önkéntesség erre az újfajta keresletre adott válaszként erősödött meg. Ezt a keresletet az önkénteseket foglalkoztató szervezetek – a kínálati oldal – rövid távú vagy időszakos programjaikkal, projektjeikkel igyekeznek „kiszolgálni”.

Melissa Hyde és szerzőtársai (2016) úgy látták, hogy az epizodikus önkéntesség iránti kereslet két következménnyel is jár a civil-nonprofit szervezetek számára. Egyrészt az önkéntesek rendelkezésre állásának csökkenése, a magas fluktuáció, az önkéntesek toborzásának és megtartásának megnövekedett költségei „megdrágítják” az önkéntesség menedzselését számos olyan nonprofit szervezet számára, amelyek közül sokan nem rendelkeznek megfelelő gyakorlattal az epizodikus önkéntesek toborzása és megtartása terén. Másrészt az epizodikus önkéntesek nélkülözhetetlen erőforrásai a civil-nonprofit szervezeteknek amikor rövid idő alatt nagyszámú önkéntesre van szükség, például nagy volumenű kulturális, sport, környezetvédelmi, politikai, közösségi rendezvények vagy éppen katasztrófák idején. Ezért az epizodikus önkéntesek magatartásának megértése és az arra való reagálás kulcsfontosságú kérdés a civil-nonprofit szervezetek és az önkéntes szektor számára is.

Az epizodikus önkéntesség megértése nemcsak teoretikus szempontból fontos a magyar önkéntes alszektor számára, hanem azért is, mert a nonprofit statisztikai felmérések szerint a magyar önkéntes alszektorban – már az 1990-es évektől fogva – jóval nagyobb arányban találunk olyan önkénteseket, akik ad hoc, egy-egy alkalommal, évente egyszer-kétszer vagy pedig rövidebb időszakra, projektekre vonódnak be, mint olyanokat, akik rendszeresen fejtenek ki önkéntes aktivitást (Bartal 2023a). Ezt – a nemzetközi trendektől eltérő – sajátos magyarországi képet alapvetően az önkéntesség társadalmi beágyazottságának alacsony

---

mikroönkéntesség, míg másik végpontján a rendszeres önkéntesség található. Nancy Macduff (1990) az epizodikus önkéntesség három típusát írta le önkéntesmenedzsmenti szempontból: az átmeneti vagy időszakos, az alkalmi és az ideiglenes önkéntességet.

mértéke magyarázza, amire az elmúlt másfél évtizedben „rárakódtak” az individualizáció, a szekularizáció, a digitalizáció és az atípusos foglalkoztatás hatásai.²⁵ A magyarországi elemzés (Bartal 2023a) azt mutatta – amit a nemzetközi kutatások is jeleznek –, hogy az epizodikus önkéntességnek generációs jellemzője is van, hiszen az Y-generáció, a 30-39 évesek körében volt a leggyakoribb.

Ma Magyarországon az önkéntesség gyakorisága szerint a civil-nonprofit szervezetek három típusát különböztethetjük meg. Egyrészt vannak olyan szervezetek, amelyek csak egyszeri akcióra, tevékenységre foglalkoztatnak önkénteseket. A tapasztalatok szerint a szervezetek többsége „vegyes-típusú”, hiszen bizonyos programjaikra az időlegesen, míg más tevékenységeikre a rendszeresen mozgósítható önkéntesek aktivitását igyekeznek igénybe venni, akár együtt és egyszerre is. A harmadik típust azok a szervezetek jelentik meg, amelyek olyan szolgáltatás(oka)t nyújtanak önkénteseik által, ahol elengedhetetlen a heti, havi rendszerességű munkavégzés.

Az epizodikus önkéntesség és az így megjelenő önkéntesek egyszerre jelentenek kihívást és lehetőséget – főként önkéntesmenedzsmenti szempontból – az önkénteseket foglalkoztató civil-nonprofit szervezetek számára. A szakirodalmi ajánlások szerint az epizodikus önkéntesek toborzásánál és foglalkoztatásánál nagyobb hangsúlyt kell helyezni az önkéntes program tervezésére, a differenciált toborzási, valamint az önkéntes visszatérését ösztönző módszerekre (lásd Bartal 2023).

Az online (virtuális, digitális) önkéntesség „diadalútja”

Az online önkéntesség során – ahogy a nevéből is ered – a tevékenység áttevődik a virtuális, digitális térbe és vagy teljesen, vagy részlegesen nélkülözi a személyességet. Ezért is nevezik sok esetben „távoli önkéntességnek” is (Haski-Leventhal et al. 2022). Az online önkéntesség is jellemezhető az offline (személyes) önkéntességnél alkalmazott szempontok alapján. Azaz, lehet formális, amikor az önkéntes valamilyen szervezethez kötődően, és lehet informális keretek között megvalósuló, amely során az önkéntes közvetlen módon (például a Wikipédia vagy más közösségi, tudásmegosztó platformok „fenntartása”) vesz részt az online térben. Mind a szakirodalom, mind a gyakorlat olyan tevékenységeket sorol az online önkéntesség

---

²⁵ Ennek megértése például segítette volna Zakariást és szerzőtársait (2023) annak reális értékelésében, hogy a menekültválság idején aktív önkéntesek körében miért csökkent az önkéntesség rendszeressége.

körébe, mint például az online tartalmak kezelése (hírlevelek, adatbázisok, weboldalak), oktatóanyagok és videók készítése, fordítási feladatok elvégzése, tanulmányírás, adatbázisok kezelése, programozás és szoftverfejlesztés, könyvelés, marketing és menedzsment feladatok ellátása. Jellemzője ennek a tevékenységnek, hogy bármilyen feladatot is végez az önkéntes, az időráfordítást és gyakran szakmai tudást igényel részéről.

Az online önkéntességgel foglalkozó szerzők általában (lásd például Silva et. al 2018; Ackermann – Manatschal 2018; Haski-Leventhal et al. 2022) a következő előnyeit emelik ki ennek a közjót is szolgáló „időadománynak”:

- tér- és időbeli rugalmasság;
- egyszerű hozzáférhetőség;
- autonómiát ad az önkéntesnek;
- növeli az önkéntesség képességét (volunteerability);
- növeli a toborozhatóságot (recruitability);
- növeli a társadalmi inklúziót, mivel speciális csoportok (például mozgásukban korlátozottak, az idős korosztály tagjai, az otthoni vagy munkahelyi kötelezettségük miatt kevésbé mobilisak, szociálisan kevésbé kommunikatív személyek, társadalmilag hátrányos helyzetűek, kirekesztettek) bevonódását teszi lehetővé;
- kevésbé érvényesül az önkéntesség „domináns státusz-modell” jellemzője;
- (viszonylagos) költséghatékonyság jellemzi;
- egyéni és szervezeti előnyökkel járhat (új nézőpontok, módszerek, tudások, készségek és képességek).

Kétségtelen, hogy az online önkéntesség szerepét, jelentőségét és elterjedtségét illetően a COVID-19 járvány egyfajta cezúrát jelentett (Lachance 2021), nemcsak a társadalom, hanem a civil-nonprofit szervezetek életében is. A bevezetőben azt írtuk, hogy a járvány kiszolgáltatott és nagyon egyenlőtlen helyzetben találta meg az önkénteseket (is) foglalkoztató civil-nonprofit szervezeteket. Ez az egyenlőtlen helyzet leginkább a digitális felkészültségükben mutatkozott meg. A pandémia előtt a szervezetek jelentős többsége negligálta az online önkéntességet és az abban rejlő lehetőségeket, de a körülmények kikényszerítették az elterjedését és az elfogadottabbá válását. Az általunk is közölt esettanulmányok (Tóthné Almássy 2021; Kapitányné Légrády – Kőműves 2021; Perényi – Kalencsik 2021; Nagy 2021; Molnár – Szitáné 2021; Kósa – Mike – Szabó 2022) azt mutatták, hogy azok a civil-nonprofit

szervezetek lettek a nyertesei a virtualitásba áthelyezett öntevekenységnek, akik gyorsan tudtak reagálni a helyzetre, és rendelkeztek ehhez kapcsolódó infrastrukturális és személyi háttérrel, illetve tudással, tapasztalatokkal.

Az esettanulmányokból az is kiderült, hogy a virtuális, digitális felületeket leginkább a toborzás területén és szolgáltatásaik online térbe való áthelyezésére használták a szervezetek, illetve a tanulságokat levonva, számos képzést, szervezeti ügymenetet hagytak meg online, ami – ma már úgy látják – megkönnyíti, és rugalmasabbá teszi a működésüket.

TÜKÖR ÁLTAL HOMÁLYOSAN – AZ ÖNKÉNTES-KOORDINÁTORI SZEREPKÖRRŐL ÉS FELADATOKRÓL

Ma Magyarországon szerény számítások szerint is mintegy négyezerre tehető²⁶ azoknak a száma, akik civil-nonprofit szervezetnél önkéntes-koordinátori munkakört töltenek be, vagy ilyen jellegű feladatot látnak el. Az önkéntes-koordinátornak nincs foglalkoztatási besorolása, a Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere a felsőfokú vagy középfokú képzettségek között az egyéb ügyintéző alatt nevesíti a közösségi-civil szervezőt, a nonprofit menedzsert és a nonprofit ügyintézőt.

Az *Önkéntes Szemle* az elmúlt három évben nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy olyan esettanulmányokat (Kósa – Mike – Szabó 2022; Harsányi 2021; Kereskedő 2022; Surányi 2022; Domonyik. 2022; Simon 2023; Antal -Dóri – Szalai 2023; Tóth 2023; Monostori 2023; Szendrei – Tímár – Happ 2023) jelentessen meg, amelyek az önkéntes-koordinátori szerepkör és feladatok bemutatásával is foglalkoztak.

Az esettanulmányok alapján, az önkéntes-koordinátori szerepkört és feladatokat illetően (a szervezet nagyságától, az ellátott feladatoktól és a foglalkoztatott önkéntesek számától függően) négy típust lehetett azonosítani. Az első típus esetén inkább önkéntes szervezésről, mint koordinációról beszélhetünk, amikor egy önkéntes szervezi a többi önkéntest (sok esetben nincs is többre szükség). A második típust jeleníti meg az, amikor a szervezet (például egy egyesület) vezetőségi tagja, vagy munkatársa (gyakran a program-koordinátor) vállalja fel

---

²⁶ Becslésünket a következő módon alakítottuk ki: 2022-ben 61 ezer civil szervezet működött, amelyek közül 40 százalék foglalkoztatott önkéntest bevallásuk szerint. Ez 24 ezer szervezetet jelent, amelyeknek feléről (12 ezer szervezetről) mondható el, óvatos számítások szerint, hogy legalább 10 önkéntese van. A 12 ezer szervezet egyharmadáról feltételezhető, professzionalizáltsága alapján, hogy van olyan önkéntese, munkatársa, mellék- vagy főállású alkalmazottja, akit önkéntes-koordinátornak nevez, vagy ilyen jellegű munkát lát el.

az önkéntesek koordinációját is. A harmadik típust képviseli, amikor fizetett, mellék- vagy főállású koordinátort alkalmaz a szervezet, akinek munkáját néhány „kiemelt” önkéntes segíti. Végezetül a negyedik típusnál is jellemző a mellék- vagy főállású, fizetett önkéntes-koordinátor alkalmazása, de munkáját már egy kisebb team (például mentorok) segítik.

Ezzel összefüggésben az önkéntes-koordinátorrá válásnak alapvetően háromféle „karrierútja” rajzolódott ki. Gyakorlati és szakirodalmi alapvetés, hogy a „legjobb” önkéntes-koordinátor abból lesz, aki maga is végzett már önkéntes munkát. Az önkéntes-koordinátorrá válás karrierútjának legáltalánosabb módja, hogy vagy egy volt önkéntesből, vagy a szervezet egy munkatársából, tisztségviselőjéből – munkája, agilitása, tenni akarása, szervezeti ismeretei alapján – lesz önkéntes-koordinátor. Jellemző ezekre a helyzetekre a „nehézségi nyomatók” abban az értelemben, hogy „különbön nincs más, aki felvállalná, vagy elvégezné a feladatot”. Ehhez hasonló, de valamivel tudatosabb karrierút, amikor egy volt önkéntes tudatos belső, szervezeti felkészítés és kiválasztási folyamat alapján válik önkéntes-koordinátorrá. Végezetül pedig a viszonylag ritkának számító harmadik út – amit csak a nagy bevételekkel rendelkező szervezetek engedhetnek meg maguknak –, amikor tapasztalatokkal rendelkező, de külsős személy pályázat, hirdetés útján kerül kiválasztásra az önkéntes-koordinátori feladatra.

Az önkéntes-koordinátori munkát általában a feladatok leírásával azonosították a szerzők, és ebből állt elő az a legszélesebb önkéntes-koordinátori „feladat készlet”, ami a tevékenység, az adott program, a koordinátori felkészültég függvényében igen nagy változatosságot mutatott. Az önkéntes koordinátori feladatkészlet elemeit a következőkben határozták meg a gyakorlati szakemberek: az önkéntességre vonatkozó jogi szabályozás figyelése; új önkéntesek toborzása (felhívások, hirdetések feladása az életkor figyelembe vételével, és a közösségi média csatornáinak felhasználásával); önkéntesek kiválasztása; minimum elvárások és készségek meghatározása; önkéntes szerződések megkötése; önkéntesek érzékenyítése, oktatása, bevezető- és folyamatos továbbképzése az általános és a speciális területekre, beszoztás, adatkezelés és adminisztráció; az önkéntesekkel történő rendszeres kapcsolattartás digitálisan és személyesen; az önkéntesek ösztönzése, jutalmazása, elismerése; rendezvények (táborok, napok, akciók, csapatépítés) szervezése önkénteseknek.²⁷

Általánosságban elmondható az is, hogy a szervezetek egymástól lesik el a „know-how-t”, a jógyakorlatokat és az értékes tapasztalatokat. E tekintetben a civil-nonprofit szervezetek

---

²⁷ Összehasonlításként lásd: <https://cskwiki.hu/az-onkent-es-koordinator-feladatkore-es-kompetenciai/>

önkéntes szervezői és koordinátoraik nagy többsége a „csinálva tanulás” módszerével igyekszik megfelelni annak a bőséges feladatkészletnek, amelyet a fentiekben összegyűjtöttünk. Még mindig alacsony azon szervezetek és koordinátorok száma, akik tudatosan tervezik meg és építik fel lépésről-lépésre önkéntes menedzsmentjüket. Nem kergetünk délibábot, tudjuk, hogy az anyagi- és a humán erőforrás-hiány miatt a meglévő, és még működő szervezetek szakemberei nagyon nagy leterheltséggel próbálnak felszínen maradni.

Az önkéntes-koordinátor szervezeten belüli helyének azonosítása szinte alig fordult elő a leírásokban, e tekintetben viszonylagos körvonalazatlanság, szabályozatlanság jellemzi az önkéntes-koordinátori munkakört. Az önkéntes-koordinátor helyével és szerepével foglalkozó legtöbb említett forrás (Kálmán 2008) is már több mint másfél évtizedes, tehát egyáltalán nincs olyan friss, modern szemléletű, magyar nyelvű szakirodalom, ami kézikönyvként szolgálhatna a szervezetek és koordinátorok számára az önkéntes-menedzsment kialakítására. Nem csak egy önkéntes-koordinátori kézikönyv vagy „kisokos” hiányzik a hazai önkéntesmenedzsment palettájáról, hanem egy olyan, a konszezuson, egyeztetéseken alapuló etikai kódex is, mint ami a szociális munka esetében megtalálható.²⁸

Az esettanulmányokban alapvetésként fogalmazódtak meg a szakirodalomból is ismert – kezdeményező-, szervező-, szociális-, interperszonális-, kommunikációs-, valamint digitális- – készségek, amelyeket a koordinátor habitusa és tapasztalatai színeznék tovább: „az önkéntesszervezők feladata hasonlít egy jó HR-szakemberéhez, de annyiban talán más, hogy (...) egyszerre kell a felettesükként, a képviselőjükként és gyakran jó barátként vagy szülőként helyt állni. Olyan tapasztalat ez, amelyet nem lehet más területen megszerezni. Évről évre új készségekre, gyakorlati tapasztalatokra tesznek szert a koordinátorok...” (Tóth 2023:96).

Az önkéntes-koordinátori munka számtalan kihívását és dilemmáját is megosztották az esettanulmányokban a szerzők, így például, csak néhányat említve: az önkéntesek szűrése, valamint általában, de különösen az epizodikus önkéntesek megtartása, az új tagok megtartása, az önkéntes-beosztások optimalizálása, a feladatvégzés specialitása (például a kórházi, a szociális vagy a hajléktalan ellátás, a könyvtári vagy akár a fesztivál- stb. önkéntesség

---

²⁸ Lásd a Szociális Szakmai Szövetség Etikai Kollégiuma által 2021-2022-ben felülvizsgált „A szociális munka etikai kódexe” című munkát (https://tamogatoweb.hu/letoltes2022/etikai_kodex_2022.pdf).

terén), annak technikai, anyagi feltételeinek biztosítása, a kapcsolattartás sokrétősége, adminisztráció stb.

Összességében elmondható, hogy a hazai önkéntes-koordinátori „szakmát” és munkát számtalan kihívás és megfelelési kényszer feszíti. A következő időszak egyik fő kérdésének tartjuk, hogy ezek a nagyon különböző erőforrásokkal, motiváltsággal és leterheltséggel rendelkező szakemberek és a mögöttük álló szervezetek együtt, közösen, képesek lesznek-e ezeknek a kihívásoknak megfelelni.

ÖSSZEGZÉS

Marc Musick és John Wilson (1997) erőforrás „elmélete” szerint a produktív önkéntes munkához emberi tőkére, a kollektív önkéntes munkához társadalmi tőkére, az etikailag formált önkéntes munkához pedig kulturális tőkére van szükség. Ezt az azóta született szakirodalmi eredmények alapján azzal egészíthetjük ki, hogy az önkéntes munka megvalósításához a civil-nonprofit szervezeteknek anyagi erőforrásokra is szükségük van. Talán nem túlzás azt állítani, hogy ma Magyarországon az önkéntes-alszektor e négy tőke-fajta tekintetében erőforrás-hiányos állapotban van, és ez gúzsba köti az aktorait. Ugyanakkor még ezen erőforrás-hiányos állapot ellenére is (ahogy elemzésünk is megmutatta) az alszektor gazdasági teljesítménye messze megelőzi kormányzati támogatottságát és közpolitikai reputációját. Világosan kell látni, hogy az önkéntesség túl drága (gazdasági) erőforrás, hogy felelőtlenül bánjunk vele, és hozzájárulása a hazai gazdaság fejlődéséhez, a társadalmi és egyéni jóléthez (well-being) – ahogy a nemzetközi kutatások bizonyítják (Fengler 1984; Morrow-Howell et al. 2009) – ma már egyáltalán nem kérdés.

Úgy látjuk, hogy a hazai önkéntes-alszektornak ugyanakkor vannak „belső” ügyei is, amiket – az alutámogatottsága ellenére is – meg kell oldania az által, hogy például:

- kialakítja az önkéntes-koordinátorok szakmai minimumát és etikai szabályait,
- fórumot teremt a szakmai, szervezeti tapasztalatok, a jógyakorlatok átadására,
- az új tudás- és nézőpontok megosztására,
- az elméletekből és esettanulmányokból kinyerhető, gyakorlatban hasznosítható tudásanyagok az implementálására.

Az *Önkéntes Szemle* elmúlt három évben született tanulmányai, esettanulmányai alapján úgy gondoljuk, hogy a helyzet nem reménytelen, még ha gúzsba kötve kell is táncolni. A

szerkesztőség azon van, hogy lehetőségeihez mérten ezt a béklyót oldani tudja. Ezért a 2024-ben megjelenő első lapszámban bemutatjuk azokat a civil-nonprofit szervezeteket, amelyek önkéntesek munkáját is igénybe véve tanodákat működtetnek, illetve a hátrányos helyzetű gyermekek oktatását, fejlesztését egy komplex „társadalompolitikai” keretbe ágyazva valósítják meg.

Az önkéntesség a különböző kultúrák megismerésének, a nemzetközi tapasztalatok szerzésének is kiváló terepe, amely – a korábban az European Voluntary Service, 2017 óta European Solidarity Corps által – az Európai Unió ifjúságpolitikájának kiemelt támogatási területe. Ennek alapján a 2024. évi második számban a nemzetközi, külföldi önkéntesség témájával fogunk foglalkozni.

Az 1990-es évek végén az alapvetően közösségi és rekreációs tevékenységeket megjelenítő svéd nonprofit szektorban mind nagyobb számban jelentek meg a szülői önkéntességet támogató szervezetek. Ezért nagyon fontosnak tartjuk azt a szülői bevonódással és önkéntességgel foglalkozó tematikus számot, amit a Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet munkatársainak kutatásai és a témában végzett esettanulmányok alapján kívánunk megjelentetni.

Végezetül, ez évi utolsó számunkban az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pszichológia Intézetének kutatóival együttműködésben az önkéntesek mentális és fizikai állapotával kapcsolatos kutatás eredményeit ismertetjük, illetve az önkéntesek szerepét mutatjuk be a különböző civil-nonprofit szervezetek esetében, amelyek a mentálhigiénés ellátások és szolgáltatások terén működnek.

IRODALOM

Ackermann, Katrin – Manatschal, Anita (2018): Online volunteering as a means to overcome unequal participation? The profiles of online and offline volunteers compared. *New Media and Society*, 20(12) pp. 4453-4472. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461444818775698>

Antal Ágnes – Dóri Éva – Szalai Tünde (2023): „Helyiértékből” regionális érték – egy Balaton-parti kulturális civil szervezet huszonöt éves működésének eredményei és gyakorlata az önkéntes-koordináció terén. *Önkéntes Szemle*, 3(3) pp. 55-71.

Balázs-Piri Kata – Hegyi Dóra – Horváth Ádám – Udvarhelyi Tessa – Jo Urban (2021): Önkéntesek szervezése koronavírus idején – a Józsefvárosi Közösségi Részvételi Iroda tapasztalatai. *Önkéntes Szemle*, 1(2) pp. 98-109. DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2021.2.98-109>

Bartal Anna Mária (2023): Kihívás és/vagy lehetőség? – szakirodalmi ajánlások az epizodikus önkéntesek toborzásához, foglalkoztatásához és megtartásához. *Önkéntes Szemle*, 3(1) 130-148.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.130-148>

Bartal Anna Mária (2022a): Egy régi jelenség új köntösben? Az epizodikus önkéntesség szakirodalmi bemutatása és hazai példái. *Pólusok*, 3(2) pp. 59-83. DOI: <https://doi.org/10.15170/PSK.2022.03.02.03>

Bartal Anna Mária (2022b): Középtávú szükségletfelmérés eredményei a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet által támogatott ukrán menekültek körében. *Önkéntes Szemle*, 2(4) pp. 27-56.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2022.4.27-56>

Bartal Anna Mária (2013): A magyar segélyszervezetek vörösiszap-katasztrófa idején végzett humanitárius tevékenységének hatásvizsgálata. *Civil Szemle*, 10(4) pp. 81-105.

Bartal Anna Mária – Fényes Hajnalka (2023): A formális és informális önkéntesek jellemzői a határon túli magyar fiatalok körében, 2020-ban. *Önkéntes Szemle*, 3(2) pp. 33-60.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.2.33-60>

Bartal Anna Mária – Lukács J. Ágnes (2022): „Kirendelődtem” – az orvos- és egészségtudományi hallgatók részvétele a COVID-19-járvány elleni küzdelemben. *Önkéntes Szemle*, 2(2) pp. 44-69.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2022.2.44-69>

Bartal Anna Mária – Fényes Hajnalka – Szalóczy Nóra (2021): Az elkötelezettek, a csalódottak, a tapasztalatszerzők és akik megpróbálták – az orvos- és az egészségtudományi hallgatók COVID-19 járvány alatti önkéntességének vizsgálata. *Önkéntes Szemle*, 1(2) pp. 5-35.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.2.5-35>

Bartal Anna Mária – Perpék Éva – Nagy Réka (2021): Ingyen munkaerő-e az önkéntes? *Önkéntes Szemle*, 1(4) pp. 57-75. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.4.57-75>

Batta Zsófia (2013): *Önkéntesség Magyarországon 2013*. Budapest: Századvég Kiadó.

Bridgeland, John M. – McNaught, Mary – Reed, Bruce – Dunkelman, Mark (2009): *The Quiet Crisis. The impact of the economic downturn on the nonprofit sector*. W. K. Kellogg Child Welfare Foundation. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED513451.pdf> Letöltve: 2024.02.28.

Clarke, Jennifer (2015): Solidarity and Survival. In: Clarke, Jennifer – Huliaras, Asteris – Sotiropoulos, Dimitri A. (szerk.): *Austerity and the third sector in Greece*. London: Routledge, pp. 66-84.

DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315568348>

Cnaan, Ram A. – Mejis, Lucas – Brudney, Jeffrey L. – Hersberger-Langloh, Sophie – Okada, Aya – Abu-Rumman, Samir (2022): You thought that this would be easy? Seeking and understanding of episodic volunteering. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 33(2) 415-427.

DOI: 10.1007/s11266-021-00329-7

Czike Klára – Kuti Éva (2005): *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek*. Budapest: Önkéntes Központ Alapítvány – Nonprofit Kutatócsoport Egyesület.

Domonyik Annamária – Lászlóné Csobay Krisztina – Német Erika (2022): Hogyan lesz egy zöld civil szervezet „Társatok a zöldülésben”? *Önkéntes Szemle*, 2(4) pp. 99-112.

Ellis, Susan (2008): How will the economic crisis affect volunteering? *Energize*, 2008. November.

<https://www.energizeinc.com/hot-topics/2008/november> Letöltve: 2024.02.28.

Fenger, Menno H. J. – Karré, Philip M. – Blok, Steven N. (2023): Conceptualizing new forms of volunteering in urban governance. *Urban Governance*, 3(4) pp. 269-277.

DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ugj.2023.09.002>

Fengler, Alfred (1984): Life satisfaction of subpopulations of elderly: The comparative effects of volunteerism, employment, and meal site participation. *Research on Aging*, 6(2) pp. 189-212.

DOI: <https://doi.org/10.1177/0164027584006002003>

Fekete Károly – Dombi Gábor – Oláh Miklós (2021): Önkormányzatok és önkéntesek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetében a COVID-19 pandémia első hulláma idején. *Önkéntes Szemle*, 1(2) pp. 36-55.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.2.36-55>

Fényes Hajnalka – Kiss Gabriella (2011): Az önkéntesség szociológiája. *Kultúra és közösség*, 4. folyam, 2 (1) pp. 35-47.

Gaskin, Katharine (1999): Valuing Volunteers in Europe: A Comparative Study of the Volunteer Investment and Value Audit. *Voluntary Action*, 2(1) pp. 33-49.

Gaskin, Katharine (2000): *An evaluation of the application of the volunteer investment and value audit (VIVA) in three European countries*. London: Institute for Volunteering Research.

Gaskin, Katharine (2004): *Young People, Volunteering and Civic Service. A Review of the Literature. A report for the Institute for Volunteering Research*. London: Institute for Volunteering Research.

Gyorgyovich Miklós – Menich Dóra – Simon Nikolett – Kollár Dávid – Szadorai Dóra (2020): *Önkéntesség Magyarországon 2018*. Budapest: Századvég Kiadó.

Gyorgyovich Miklós (2023): A 15-29 éves önkéntes fiatalok jellemzői és néhány megjegyzés az adatfelvételi módszertanokról. *Önkéntes Szemle*, 3(1) pp. 3-24.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.3-24>

Handy, Femida – Mook, Laurie (2011): Volunteering and volunteers: benefits cost analysis. *Research on Social Work Practice*, 21(4) pp. 412-420. DOI: 10.1177/1049731510386625

Hansmann, Henry (1987): Economic theories of nonprofit organisation. In: Powell, Walter W. (szerk.): *The nonprofit sector: A research handbook*. New Have: Yale University Press.

Harsányi Katalin (2021): A „Konnekt életút” – egy mentorprogram módszertana és hatásai. *Önkéntes Szemle*, 1(3) pp. 72-84. DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2021.3.72-84>

Haski-Leventhal, Debbie – Alony, Irit – Flemons, Paul – Woods, Adam (2022): *Online volunteering: Unlocking untapped potential*. Volunteering Australia.

https://volunteeringstrategy.org.au/VRP_Online-volunteering-Unlocking-untapped-potential

Letöltve: 2024.02.28.

Hustinx, Lesley – Caan, Ram A. – Handy, Femida (2010): Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for Theory of Social Behaviour*, 40(4) pp. 410-434. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.2010.00439.x>

Hyde, Melissa – Dunn, Jeff – Bax, Caitlin – Chambers, Suzanne K. (2016): Episodic volunteering and retention: An integrated theoretical approach. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 45(1) 45-63. DOI: <https://doi.org/10.1177/0899764014558934>

Kapitányné Légrádi Éva – Kőműves Glória (2021): Mire tanított meg bennünket a COVID-19 járvány? – a Nevetnikék Alapítvány tapasztalatai. *Önkéntes Szemle*, 1(2) pp. 70-77.

DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2021.2.70-77>

Kármán Erika (2008): *Önkéntes menedzsmenti alapok*. Budapest: Önkéntes Központ Alapítvány.

Kende Anna – Lantos Nóra Anna – Belinszky Anna – Csaba Sára – Lukács Zsófia Anna (2017): The politicized motivations of volunteers in the refugee crisis: Intergroup helping as the means to achieve social change. *Journal of Social and Political Psychology*, 5(1) pp. 260-281.

DOI: <https://doi.org/10.5964/jspp.v5i1.642>

Kereskedő Emőke (2022): Önkéntes koordinátori munka és önkéntesség a baptista egyházi Szociális Módszertani Központban. *Önkéntes Szemle*, 2(4) pp. 113-124.

Kósa Éva Szilvia – Mike Csenge – Szabó Anikó (2022): Esettanulmány a kórházi önkéntességről a 2000-es évek közepétől a COVID-19-járvány kitöréséig – szegedi, debreceni, veszprémi példák alapján. *Önkéntes Szemle*, 2(2) pp. 89-108.

- Lachance, Erik L. (2021): COVID-19 and its impact on volunteering: Moving towards virtual volunteering. *Leisure Sciences*, 43(1-2) pp. 104-110. DOI: 10.1080/01490400.2020.1773990
- Laki Ildikó – Sebestény István – Bartal Anna Mária (2023): A magyar kulturális civil-nonprofit szervezetek és az önkéntesség jellemzői a szakirodalmi elemzések és statisztikák (2021-2021) alapján. *Önkéntes Szemle*, 3(3) pp. 3-30. DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2023.3.3-30>
- Lim, Chaeyoon – Laurence, James (2015): Doing when times are bad: volunteering behaviour in economic hard times. *British Journal of Sociology*, 66(2) pp. 319-344. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12122>
- Macduff, Nancy (1990): Episodic volunteers: Reality for the future. *Voluntary Action Leadership*, 1990/Spring, pp. 15-17.
- Manetti, Giacomo – Bellucci, Marco – Como, Elena – Bagnoli, Luca (2014): Investing in volunteering: measuring social returns of volunteer recruitment, training and management. *Voluntas*, 26(5) pp. 2104-2129. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-014-9497-3>
- Markos Valéria (2021): Online önkéntesség – a segítség 21. századi formája. *Önkéntes Szemle*, 1(2) pp. 125-131.
- Molnár Janka Sára – Szitáné Kazai Ágnes (2021): Innovatív önkéntestoborzási módszerek – az OKTONDI Program gyakorlata. *Önkéntes Szemle*, 1(3) pp. 85-105. DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2021.3.85-105>
- Monostori Éva (2023): A gyermekeknek szervezett nyári kulturális-életmód táborok – esettanulmány a Mag-ház önkéntes-gyakorlatáról. *Önkéntes Szemle*, 3(3) pp. 72-89.
- Morauszki András – Bartal Anna Mária (2023): Aktív önkéntesek a felvidéki, az erdélyi, a vajdasági és kárpátaljai 15-29 éves magyar fiatalok körében, 2020-ban. *Önkéntes Szemle*, 3(2) pp. 3-32. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.2.3-32>
- Morrow-Howell, Nancy – Hong, Song-lee – Fengyan Tang, Fengyan (2009): Who Benefits From Volunteering? Variations in Perceived Benefits. *The Gerontologist*, 49 (1), pp. 91–102. DOI: <https://doi.org/10.1093/geront/gnp007>
- Musick, Marc – Wilson, John (1997): Who cares? Toward an integrated theory of volunteer work. *American Sociological Review*, 62(5) pp. 694-713. DOI: <https://doi.org/10.2307/2657355>
- Nagy Réka (2021): Az önkéntesség nem elég? *Önkéntes Szemle*, 1(1) pp. 99-111. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.99-111>
- Pallay Katalin – Markos Valéria – Fényes Hajnalka (2022): Kárpátaljai fiatalok önkéntes tevékenysége a 2022-es orosz-ukrán háború idején. *Önkéntes Szemle*, 2(4) pp. 3-26. DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2022.4.3-26>
- Pennerstorfer, Astrid – Reitzinger, Stephanie – Schneider, Uulrike (2020): The Scarring Effect of the 2008 Economic Crisis: Growth and Growth Decline in Austria's Nonprofit Social Services Sector. *Voluntas*, 31(6) pp. 1173-1187. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-020-00234-5>
- Perényi Szilvia – Kalencsik Mariann (2021): Válságkezelés az átmentés érdekében – az 52. Eucharisztikus Kongresszus Önkéntes Programja. *Önkéntes Szemle*, 1(2) pp. 78-87. DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2021.2.78-87>
- Perpék Éva (2011): *Önkéntesség és közösségfejlesztés*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.
- Romero, Carol J. (1986): *The economics of volunteerism: A review*. Washington: National Academies Press.
- Salamon, Lester – Anheier, Helmut (1995): *Szektor születik. A nonprofit szektor nemzetközi összehasonlításban*. Budapest: Nonprofit Kutatócsoport.

Salamon, Lester M. – Spence, Kasey L. (2009): *Volunteers and economic downturn*. Washington: National and Community Service.

www.nationalservice.gov <https://www.issueab.org/resources/3128/3128.pdf> Letöltve: 2024.02.28.

Sebestény István (2021): A magyar önkéntesség gazdasági ereje - a nonprofit szervezeti statisztika szerint, 1995 – 2020. *Önkéntes Szemle*, 1(4) pp.39-56.

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.3.39-56>.

Surányi Ákos (2022): Önkéntes-koordinátori munka a Menedékház Alapítványnál. *Önkéntes Szemle*, 2(1) 92-104.

Silva, Filipa – Proença, Teresa – Ferreira, Marisa R. (2018): Volunteers' perspective on online volunteering - a qualitative approach. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 15(2) pp. 531-552. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12208-018-0212-8>

Simon Ádám (2023): Paradigmaváltás az ifjúsági önkéntességben – egy média-kulturális egyesület tíz éves tapasztalata. *Önkéntes Szemle*, 3(1) pp. 103-114.

Szendrei Virág Zsófia – Tímár Marietta – Happ Zsófia (2023): Felkészüléstől a megvalósításig: A Veszprém-Balaton2023 Európa Kulturális Főváros programsorozat önkéntes programja. *Önkéntes Szemle*, 3(4) pp. 33-62.

Tóth Tünde (2023): A Művészetek Völgye Fesztivál önkéntes-koordinációja és önkéntesei. 2017-2023. *Önkéntes Szemle*, 3(3) pp. 90-105.

Tóthné Almássy Monika (2021): Újratervezés – a KórházSuli Alapítvány gyors és rugalmas válaszai a COVID- 19 járvány idején. *Önkéntes Szemle*, 1(2) pp. 56-69.

DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2021.2.56-69>

Váradai Rita (2021): Az önkéntesség alakulása Magyarországon a 2010-es években – a Központi Statisztikai Hivatal munkaerő-felmérésének 2011-2019 közötti kiegészítő felvételei alapján. *Önkéntes Szemle*, 1(4), pp. 3-38. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.4.3-38>

Weisbrod, Burton (1975): Toward a theory of voluntary nonprofit sector in a three-sector economy. In. Phelps, Edmund S. (szerk.): *Altruism, morality and economy theory*. New York: Russel Sage Foundation. pp. 171-195.

Zakariás Ildikó – Feischmidt Margit – Gerő Márton – Morauszki András – Neumann Eszter – Zentai Violetta – Zsigmond Csilla (2023): Szolidaritás az ukrainai menekültekkel Magyarországon: gyakorlatok és attitűdök egy lakossági felmérés alapján. *Regio*, 31(2) pp. 101-150.

DOI: <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v31i2.101>